

Stockholms universitet
Rektor

Juridiska avdelningen
Christian Sjöstrand
BESLUT

2005-12-21
Reg.nr 31-2732-05

Avgifter för kurs

Anmälan

N N har i en anmälan mot Stockholms universitet anfört att universitetet tar ut en avgift för en kurs förlagd till S:t Petersburg. Kursen, Ryska C vårterminen 2004, är avgiftsbelagd med 1 200 USD. Han yrkar att Högskoleverket skall utreda avgiftsbeläggningen och ålägga Stockholms universitet att återbetala erlagd avgift till honom.

Utredning

Högskoleverkets remiss

I remiss till Stockholms universitet har Högskoleverket anfört följande.

Med anledning av bifogad anmälan vill Högskoleverket ha svar på följande frågor, som formulerats utifrån två dokument tillgängliga på universitetets hemsida (Kurssamarbeten i Ryssland och Kursplan för Påbyggnadskurs i ryska, bifogas).

1. Vilket universitet antar studenterna till kursen i S:t Petersburg?
2. Om svaret på fråga 1 är Stockholms universitet, hur förhåller sig, enligt universitetets uppfattning, uttaget av det belopp på 1 500 USD som studenterna skall betala, till högskoleförordningens bestämmelse om avgiftsfri utbildning i 1 kap. 10 § högskoleförordningen (1993:100)?
3. Om svaret på fråga 1 är Statliga universitetet i S:t Petersburg, vad innebär det att studenterna "får svenska betyg" såsom anges i dokumentet Kurssamarbeten i Ryssland?
4. Vilket stöd anser sig Stockholms universitet ha för att ta ut en avgift på 400 kr för "omkostnader" vid anmälan till kursen?

Högskoleverket vill att Stockholms universitet redogör för vilka åtgärder det avser att vidta om det kommer fram till att universitetet i något avseende bryter mot högskoleförfattningarna eller på något annat sätt agerar felaktigt.

Universitetets yttrande

Stockholms universitetet har svarat följande på Högskoleverkets frågor.

BESLUT

2005-12-21

Reg.nr 31-2732-05

Sid 2

Fråga 1: Det är Stockholms universitet som antar studenter till kursen i fråga (Eftersom det är fråga om ett kurssamarbete och studenterna läser enligt institutionens kursplan i Ryssland och får poäng i Ladok, måste Stockholms universitet kontrollera att studenterna uppfyller universitetets behörighetskrav till kursen).

Fråga 2: De studenter som vill genomgå kursen avgiftsfritt kan alltid välja att läsa kursen i Stockholm: det finns inget som helst tvång att genomgå kursen i Ryssland. Institutionen ser det som en service till studenterna att de har möjlighet att välja.

Fråga 4: Tidigare tog institutionen inte ut någon avgift och fick då många "oseriösa" anmälningar. Dvs. många anmälde sig fast de var osäkra på om de egentligen ville åka. Vid några tillfällen hände det att så många hoppade av att kursen måste ställas in. Med en anmälningsavgift minskar sådana avhopp betydligt. Kringkostnaderna är ganska stora och tidvis är det mycket arbete med dessa kurser – information, kontakt med universitetet i Ryssland, uppföljning, betygsregistrering.

Stockholms universitet menar att institutionen, i och med att kursen inte är obligatorisk och att ett avgiftsfritt alternativ erbjuds, i allt väsentligt respekterat såväl högskoleförordningen som texten i avsnittet om Studieresor/studiepraktik i Högskoleverkets tillsynsrapport Avgiftsfri utbildning. Skulle emellertid Högskoleverket finna att universitetet i något avseende bryter mot högskoleförfattningarna eller på något annat sätt agerat felaktigt, kommer givetvis institutionen att vidta de åtgärder som krävs.

Anmälares svar

N N har beretts tillfälle att yttra sig över universitetets svar och har anfört bl.a. följande.

Universitetets svar på fråga två kan knappast sägas vara tillfredsställande. Kursen i Stockholm kan inte jämföras med kursen i S:t Petersburg. De två främsta skälen för det är antalet kurstimmar och en av delkursernas utformning. Under våren 2005 hölls 300 lektionstimmar i S:t Petersburg, mot 122 på Stockholms universitet. Kursen i Stockholm har inte heller en obligatorisk kurs i språkhistoria som i S:t Petersburg. De har i stället ett frivilligt val av kurs. Kursen i S:t Petersburg är överlägsen kursen i Stockholm. Följden blir att man kan köpa sig bättre utbildning på Stockholms universitet, vilket strider mot både lagens anda och bokstav.

Uppgifter på Stockholms universitets hemsida

Slaviska universitetet har lagt ut följande information på Stockholms universitets hemsida.

Slaviska institutionen har sedan hösten 1995 ett kursplanesamarbete med Statliga universitetet i S:t Petersburg. Samarbetet innebär att studenterna kan läsa

BESLUT

2005-12-21

Reg.nr 31-2732-05

Sid 3

påbyggnadskurs i ryska med exakt samma kursuppläggning som i Stockholm. Hänvisning görs till kursplanen för Påbyggnadskurs i ryska, 20 poäng. Kursen uppges ”kosta ung. 100\$ i veckan (dvs. 1 500 \$ för femton veckor)”. Det anges också att en ”omkostnadsavgift” på 400 kr skall betalas till Stockholms universitet i samband med att ansökan görs.

Högskoleverkets bedömning

Enligt 1 kap. 10 § högskoleförordningen (1993:100) skall utbildningen vid högskolorna vara avgiftsfri för studenterna. Detta innebär att universitet och högskolor inte får begära att studenterna skall betala för att få delta i undervisning, examination m.m.

Stockholms universitet kräver att studenter som vill läsa kursen Påbyggnadskurs i ryska (Ryska C), 20 poäng, i S:t Petersburg skall betala 1 500 USD. Stockholms universitet har anfört att kursen inte är obligatorisk och att ett kostnadsfritt alternativ – att läsa kursen i Stockholm – finns. Universitetet anser därmed att det respekterat såväl högskoleförordningens regel som vad Högskoleverket anfört i tillsynsrapporten Avgiftsfri utbildning (1996:3).

Det universitetet hänvisar till i den nämnda rapporten från 1996 är att verket påtalat möjligheten att tillhandahålla ett kostnadsfritt alternativ. Högskoleverket har dock anfört följande i en utredning till regeringen i december 2003 (reg. nr 31-1570-02), Studenternas kostnader i samband med högskoleutbildning.

I rapporten *Avgiftsfri utbildning* har Högskoleverket i flera fall anfört att kostnadsfria alternativ måste tillhandahållas av högskolan. Det gäller studieresor, praktik och egenerapi. Innan möjligheten att låta studenterna välja mellan att delta i ett kostnadskrävande moment och ett kostnadsfritt alternativ tillgrips, är det dock nödvändigt att ta ställning till om det verkligen är studenterna som skall stå för kostnaderna för det kostnadskrävande momentet. En högskola får alltså inte motivera att studenterna skall stå för kostnaderna med att det är möjligt att välja det kostnadsfria alternativet om studenten tycker att kostnaderna är för höga.

Det är alltså enligt Högskoleverkets mening inte möjligt att hävda att det är acceptabelt att ta ut avgifter för en viss utbildning p.g.a. att ett kostnadsfritt alternativ tillhandahålls. I detta fall har inte framkommit att de belopp som studenterna betalar avser kost och logi eller andra utgifter som studenterna skall stå för. Betalningen måste därför anses vara en avgift för deltagande i utbildning. En sådan är avgift är inte tillåten. Även avgiften för att anmäla sig till kursen är att betrakta som en sådan avgift för utbildningen som inte är tillåten enligt 1 kap. 10 § högskoleförordningen. Högskoleverket utgår från att Stockholms universitet upphör med att ta ut dessa avgifter.

N N har begärt att Högskoleverket skall ålägga Stockholms universitet att betala tillbaka den avgift som han har betalat. Han bör dock vända sig till Stockholms universitet med sitt krav, eftersom Högskoleverket inte har befogenhet att ålägga ett universitet att återbetala felaktigt utkrävda avgifter.

HÖGSKOLEVERKET

BESLUT

2005-12-21

Reg.nr 31-2732-05

Sid 4

Med dessa besked avslutar Höskoleverket ärendet.

På Höskoleverkets vägnar

Annica Lindblom
Chefsjurist

Christian Sjöstrand
Verksjurist

Kopia till:
N N